

Moderne tijd

Gebruik bron 10.

Twee beweringen:

- 1 John Stuart Mill is geïnspireerd door het abolitionisme.
- 2 John Stuart Mill kan gezien worden als inspirator van een emancipatiebeweging.

4p **18** Leg beide beweringen uit.

Gebruik bron 11.

De paus schrijft *Rerum Novarum* in 1891 als reactie op ontwikkelingen in zijn tijd.

4p **19** Noem twee ontwikkelingen uit de negentiende eeuw die hierbij passen en toon bij elke ontwikkeling aan, dat de paus met *Rerum Novarum* reageert op het socialisme.

Gebruik bron 12.

De tekenaar geeft hier een mening weer over het verband tussen socialisme en vrouwenemancipatie.

3p **20** Welke mening wordt hier weergegeven? Licht je antwoord toe met twee elementen uit de bron.

De periode 1880-1920 wordt wel de periode van het Modern Imperialisme genoemd.

2p **21** Leg met een voorbeeld uit, welke economische verklaring er aan het ontstaan van het Modern Imperialisme kan worden gegeven.

Gebruik bron 13.

Deze prentbriefkaart is een vorm van propaganda uit de Eerste Wereldoorlog.

3p **22** Licht dit toe door:

- (met de bron) uit te leggen welke boodschap de kaart uitdraagt en
- aan te geven waarom een prentbriefkaart in deze tijd een geschikt middel is om deze propagandaboodschap te verspreiden.

Gebruik bron 13.

In de twintigste eeuw groeit in India een onafhankelijkheidsbeweging.

2p **23** Leg uit welk argument voor hun strijd deze beweging aan de prentbriefkaart kan ontleenen.

De jaren 1930 laten zien dat er een verband bestaat tussen economische omstandigheden en politieke radicalisering.

2p **24** Leg dit verband met een voorbeeld uit.

Gebruik bron 14.

Deze bron geeft enerzijds wel en anderzijds geen juist beeld van de Duitse bezetting van Nederland.

4p **25** Licht dit toe door uit te leggen:

- in welk opzicht deze telex kenmerkend is voor de Duitse bezetting en
- in welk opzicht de hier beschreven gebeurtenis niet kenmerkend is voor de Duitse bezetting.

Gebruik bron 15.

2p **26** Leg met behulp van een economische en een sociaal-culturele ontwikkeling uit, dat deze reclame kenmerkend is voor de jaren 1960.

Gebruik bron 16.

Dit lied van Doe Maar illustreert de internationale politieke situatie van de tijd waarin het lied is ontstaan.

2p **27** Leg dit uit.

Gebruik bron 16.

De mening over de Nederlandse samenleving die Doe Maar in dit lied blijkt te hebben, past bij de jongerencultuur die in de jaren 1960 is ontstaan.

2p **28** Leg dit uit.

bron 10

John Stuart Mill (1806-1873) is een beroemde econoom. Hij is van 1865 tot 1867 lid van het Britse Lagerhuis (parlement) en pleit daar voor invoering van vrouwenkiesrecht. In 1869 schrijft hij in "De slavernij der vrouw":

Inmiddels is de vrouw inderdaad de lijfeigene van haar echtgenoot in geen geringer mate dan gewone slaven. Aan het altaar doet zij de gelofte hem levenslang te zullen gehoorzamen. Zij kan geen daad doen zonder ten minste zijn stilzwijgende goedkeuring. Zij kan geen eigendommen verkrijgen anders dan voor hem. Zodra zij iets verwerft, zelfs door een erfenis, wordt het vanzelf het zijne. In dit opzicht is de positie van de vrouw, onder het gewone Engelse recht, ongunstiger dan die van slaven die volgens de wetten van veel landen wel eigen bezittingen kunnen hebben. (...)

Boven alles heeft de vrouwelijke slaaf in de christelijke landen een erkend recht en wordt het als haar zedelijke verplichting beschouwd om haar meester geslachtsgemeenschap te weigeren. Niet aldus de gehuwde vrouw. Ook als zij per ongeluk getrouwd is met een onmenselijke dwingeland, die haar haat, die haar graag kwelt en die zij verafschuwt, dan nog kan hij haar dwingen tot de laagste vernedering die een menselijk wezen kan ondergaan.

bron 11

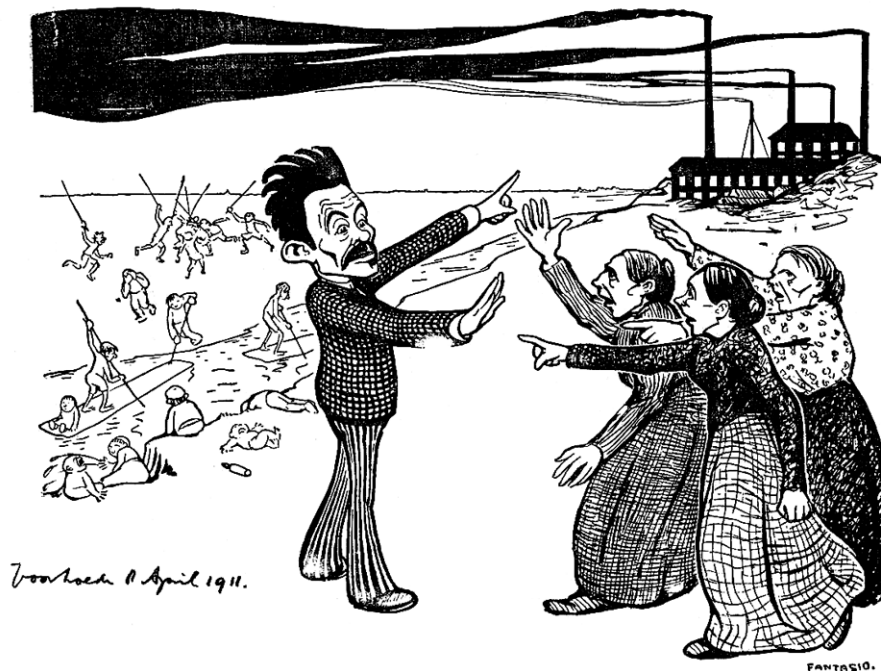
Op 15 mei 1891 schrijft de leider van de rooms-katholieke kerk, paus Leo XIII, in de encycliek (een brief aan de gelovigen) "Rerum Novarum" (over nieuwe zaken) het volgende:

Want toen in de vorige eeuw de vroegere gilden waren afgeschaft, zonder dat nieuwe hulpmiddelen in de plaats kwamen, en bovendien de staatsinstellingen en de wetten zich hadden losgemaakt van de voorvaderlijke godsdienst, vielen de arbeiders, niet verenigd en onverdedigd als zij waren, langzamerhand ten prooi aan onmenselijke praktijken van hun meesters en aan een bandeloze concurrentiezucht. De ellende werd nog vergroot door een allesverslindende woeker, die, alhoewel meermalen door de Kerk veroordeeld, telkens weer, zij het in andere vormen, door hebzuchtige speculanten wordt gedreven. Hierbij komt het feit, dat slechts enkelen nagenoeg de gehele heerschappij verkregen over de arbeidsmarkt en over heel de handel, zodat een zeer klein aantal machtige geldmagnaten een bijna-slavenjuk heeft opgelegd aan de onafzienbare menigte proletariërs (arbeiders).

bron 12

Een spotprent van Fantasio uit april 1911, met als titel "De socialisten en de vrouwenarbeid":

De Socialisten en de Vrouwenarbeid.

Schaper: „Wat, jelui zou thuis bij je kinderen willen blijven? En dan ze zoo nu en dan 'n mep geven. Naar de fabriek ga je, verstaan!”

Onderschrift

Schaper: “Wat, jullie zou thuis bij de kinderen willen blijven? En dan ze zo nu en dan ‘n mep geven. Naar de fabriek ga je, verstaan!”

Toelichting

Johan Schaper was Kamerlid voor de SDAP (de socialistische partij) tussen 1899 en 1934.

bron 13

Een Franse prentbriefkaart uit de Eerste Wereldoorlog:

De tekst op de prentbriefkaart luidt:

“De Geallieerden

Het mysterieuze India strijdt aan de zijde van het loyale Engeland om de beschaving te verdedigen.”

Toelichting

Frankrijk en Engeland zijn bondgenoten in de Eerste Wereldoorlog, India is een kolonie van Engeland in deze tijd.

bron 14

Op 11 september 1943 ontvangt de politie van Groningen de volgende telex:

Aan alle aangeslotenen:

De detachementcommandant der marechaussees te Kamp Westerbork verzoekt opsporing, aanhouding en voorgeleiding van de navolgende Jodinnen:

1. Mathilde B.

Geboren te Rotterdam, 11-3-1923,

Signalement: lengte plusminus 1.65, slank flink postuur, knap uiterlijk, geen Joods type, blond kroezig haar, gekleed in donkere rok met roze trui en draagt waarschijnlijk lichte beige regenjas.

2. Sophie S.

Geboren 23-8-1922,

Signalement: lengte plusminus 1.60, geen Joods type, donkerblond haar met een rol, gekleed in een donkerblauw mantelpak.

Zij zijn in het bezit van persoonsbewijzen maar niet van distributiebescheiden.

Beide Jodinnen behoren tot een groep, welke te werk is gesteld op een wasserij te Meppel, zij zijn 10-9-1943 omstreeks 18.00 uur voor het laatst gezien op het station van N.S. Meppel.

Toelichting

Kamp Westerbork was tijdens de bezetting een doorvoerkamp voor Nederlandse Joden. 107.000 Joden werden via dit kamp naar concentratiekampen in Polen gedeporteerd, 250 mensen wisten uit kamp Westerbork te ontsnappen. Zowel Sophie als Mathilde weten de oorlog in "de onderduik" te overleven. De achternamen zijn uit privacy overwegingen weggelaten.

bron 15

Een reclameaffiche uit de jaren 1960 voor de 2CV van het Franse automerk Citroën, de zogenaamde “lelijke eend”:

De tekst op het reclameaffiche luidt:

“la liberté! (= de vrijheid)

la liberté en 2CV (= de vrijheid in de 2CV)”

bron 16

In 1982 brengt de populaire Nederlandstalige band Doe Maar een nieuwe single uit, getiteld “De Bom”. Een deel van tekst luidt:

Carrière maken (voordat de bom valt)

Werken aan m'n toekomst (voordat de bom valt)

Ik ren door m'n agenda (voordat de bom valt)

Veilig in het ziekenfonds (voordat de bom valt)

En als de bom valt, dan lig ik in m'n nette pak

Diploma's en m'n cheques op zak, mijn polis en mijn woordenschat,

Onder de flatgebouwen van de stad naast jou

Laat maar vallen dan, het komt er toch wel van

Het geeft niet of je rent, 'k heb jou nooit gekend

'k Wil weten wie jij bent, 'k wil weten wie jij bent

Jij moet nog huiswerk maken (voordat de bom valt)

Een diploma halen (voordat de bom valt)

E is mc kwadraat (voordat de bom valt)

Mit nach nebst nächts samt bei seit von zu zuwider entgegen ausser aus
(voordat de bom valt)

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.